

med gomaznimi Liliputanci. Dekleta seveda tudi to porabijo pa ga podražijo, češ:

Glej, glej, na vratih: to je dečko, dá:
nogáčo sedem sežnjev dolgo ima;
v opanke zreže kož volovskih pet,
a šiva jih smolarjev mu deset!

Sappho izvablja svoji plunki vse melodije, ki jih ubira na strune človeškega srcá vsemogočni Eros. V prelepih, večno veljavnih prisposodobah slika njegovo nezmagljivo silo: zdaj se ji približa skrivaj, plazeč se tiho kakor kača, ves sladák je, ves trpek obenem, zdaj jo zajame z viharno močjo, da zajeci pod njegovim trdim popadom:

Kot burja v gorski hrast
V srcé mi plane Eros.

Nad vse presrčna je naivna izpoved deklice, ki ji je ljubezen vzela mir in voljo do dela pri materi:

O zlata mati,
ne morem več
na státive ti tkati:
je mladec me stasit objel,
je mladi mi srcé zatel.

Tudi za izraz ljubosumnosti ima pesnica pravo besedo. Ko jo ljubljena deklica zapusti in si izbere drugo prijateljico, ki ji bogovi niso dali pevskega darú, napiše Sappho na tekmíco pesem, koje ohranjeni odlomek lepo izraža samozavestni ponos oblagodarjene umetnice:

Ko ležeš v grob, ne bo po tebi
spomina ne in ne željá:
saj rož pierskih čarovitost
ti níkdar delež ni bilá:
brezimna tudi v Hadu senca
med séncami boš ginila.

Nastroj mesečne noči ti veje iz ostanka:

Zvezde, gizdávi luni družíce,
brž si leskotno zagrnejo lice,
kadar v ščipu žarko obsveti
zémľjo somórno,

prijetnost opoldanskega počitka ob vročem dnevu
iz drugega koščka:

Díše jablani skoz veje
šum hladán,
pada s trepetavih listov
v kapljah san.

Mar je to res dva tisoč pet sto let staro? Ali ni od včeraj?

Za konec sem prihranil draguljec, tako sijajen, da ne vem, kaj je vredno na njem večjega občudovanja, ali prostodušni izliv koprnečega srcá, ali neposnemljiva zvonkóst grške besede, ali preprosti ton, kakršnega nahajaš v narodni pesmi. Ne utrpim si, da bi ne postavil poleg prevoda tudi izvirnega besedila:

Δέδουκε μὲν ἂν σελάσσα
καὶ πληζθεε, μέσαι δὲ
νύκτες, παρὰ δ' ἔρχεται ὥρα,
ἔγω δὲ μόνα κατεύδω.

Zášel že je mesec,
gostosevci ž njim,
pólnoč je, prešla je ura,
jaz pa sama spim.

Prevod ti kar sam sili v peró: beseda za besedo, brez vsakega pridevka, celò v natančno istem redu, in vendar dobiš tudi v slovenščini stih, ki poje. Vsi tu navedeni poskusi, tudi zadnji, so seveda le medel odraz večne lepote izvirnika. Zato pa sezi, kdor moreš, rajši po njem! Že to, da dobi človek možnost čitanja Sapphinih pesmi v njenem jeziku, že to sámò, pravim, je vredno truda, ki ga prizadeva učenje gršćine!

PREŠERNOVO ODVET- NIŠTVO IN ŠE KAJ

DR. JOSIP MAL

O zadevi Prešernovih odklonjenih prošenj za advokaturu je obširno in izčrpno pisal že prof. Kidrič (Razprave, III, 1926, str. 45 do 109). Ker sem pri svojih kulturnozgodovinskih studijah našel zadnji čas v ljubljanskih arhivih nekaj gradiva, ki pojasnjuje in osvetljuje to stran iz življenja našega pesnika, naj objavim na tem mestu te podatke. Ž njimi bo vsaj deloma odstranjeno ugibanje, »kako se je moglo zgoditi, da Prešeren 27. aprila 1846 ni vložil prošnje zama« (Razprave, III, str. 95).

Kot prvi klin v lestvo do samostojne advokature je bilo treba Prešernu prebiti predpisani odvetniški izpit pri celovškem apelacijskem sodišču. Njegova prošnja za dopust pri katedralni prokuraturi je sicer že znana, vendar naj pa v izpopolnilo prešernoslovskega gradiva omenim, da se je s to zadevo bavil tudi gubernij.

Prešernov šef Scheuchenstuel je namreč dne 29. novembra 1851 poročal deželnemu predsedstvu [dodatno k svojemu poročilu od dne 14. novembra radi dovolitve šesttedenskega dopusta »neplačanemu konceptnemu praktikantu dr. Prešernu«, da bi opravil apelacijske skušnjel, da je tega dne Prešeren zaprosil za odpust iz državne službe. Na vladni seji dne 9. decembra 1851 je o tem poročal gubernijski svetnik Vesel; odpoved so kajpak vzeli na znanje in rešitev datirali s 15. decembrom.¹

Ko se je Prešeren zopet potegoval za odvetniško mesto v Ljubljani, ki so ga razpisali jeseni 1845, je novi predsednik ljubljanskega mestnega in deželnega sodišča Karel pl. Pettenegg dne 24. decembra 1845 vložil pri policijskem ravnateljstvu vprašanje, da-li vejo tam kaj obtežilnega proti enemu ali drugemu kandidatu, ki so se oglasili za izpraznjena advokatska mesta (i. s. dr. Filip Pfefferer, dr. Anton Rak — okr. sodnik v Meki-njah, dr. Anton Rudolph, dr. Fr. Prešeren, dr. Jož. Rosina — konceptni praktikant pri kam. prokuraturi in dr. Jan. Toman). Pettenegg pravi, da se obrača do policijske direkcije zaradi tega, ker

¹ Gubernijski predsedstveni akti, št. 2475 de a. 1851 (sedaj v arhivu pri Narodnem muzeju v Ljubljani).

med akti svojega urada ne najde nikakega pojasnila, ko se vendar čujejo taki ugovori zoper nekatere naštetih prosilcev, da bi jih zaenkrat ne bilo mogoče predlagati, ako se očitki izkažejo za resnične.

Mladi konceptni praktikant pri policiji Jož Gorjup (Gariup), ki je 3. januarja 1844 mundiral in ekspediral odgovor svojega šefa dr. Uhrerja z dne 30. decembra 1843, je sestavil o vseh zgoraj imenovanih kompetentih posebno konduito listo. Ker bomo iz njene celote mogli prav spoznati tehtanje značajev in življenja v luči policije, zato naj v naslednjem podajamo te navedbe.

O dr. Pfeffererju (sinu kontrolorja pri ljubljanski mestni blagajni), o dr. Rosini in o dr. Tomanu stoji tu, da so bila njihova verska in politična načela neoporečna, Rakova so bila izvrstna (gediegen), Rudolphova pa prav izvrstna. Prešernova verska načela so tu ocenjena kot »slaba, radi prevelikega racionalizma zmenden(a)«, politična pa »racionalistom lastna«.

Glede načina življenja trdi lista pri Pfeffererju, Raku in Rudolphu: »zelo urejen, dober gospodar, trezen, vljuden, domačnost, živi sam zase«. O Prešernu pravi ta rubrika: »neurejen, pitju in čutnemu uživanju vdan, nefine manire in le trezen ni prenapet.« Rosina dalje je bil: »sam zase, tih, skromen, v obnašanju nekoliko nefin.« — dr. Toman pa: »sedaj domačnost, poprej uživanju in igri močno vdan, ima mnogo potreb, vljuden, toda nespreten. Slab gospodar.«

Glede ja v n e g a m n e n j a stoji pri dr. Pfeffererju, da je spreten in pošten, dr. Rak je zelo pravičen, toda manj spreten, dr. Rudolph je zelo pravičen, silno vnet in ima mnogo sposobnosti. O Prešernu stoji, da je na glasu »posebne spretnosti (toda rezonêrja) in tudi pravičnosti«. Rosina je imel po mnenju policije »mnogo vneme in poštenosti, a manj spretnosti«, dr. Toman pa veliko spretnosti, mnogo vneme, toda malo poštenosti.

O osebnih in gmotnih razmerah pravi ocena pri Pfeffererju, da je »samski, ranžiran, zelo varčen, ima nekaj premoženja in veliko delavnosti«. Pri dr. Raku stoji, da je poročen z Adelo Caprez, oče dveh ali treh otrok, slabega zdravja, sicer pa je ranžiran in ima nekaj prihrankov. Dr. Rudolph je bil poročen, zdrav, premožen, splošno priljubljen in so mu ljudje zaupali. O Prešernu beremo, da je samski, sicer ranžiran, toda brez premoženja, zdrav. Dr. Rosina je bil »samec, komaj ranžiran, brez premoženja, moral se je boriti z mnogim pomanjkanjem«. O dr. Tomanu pravi policijsko izvestje, da je »poročen, sedaj ranžiran, njegova žena je imela premoženje, bil je zapleten v sumljive dolgove«.

V »opombi« sledi nato še o vsakem kompetentu kratka o z n a k a. Po tej je bil Pfefferer »pri javnosti zelo priljubljen«, Rak je »užival spoštovanje in zaupanje«, Rudolphove »lastnosti upravičujejo k najbližjim pričakovanjem«. Prešeren »bi mogel po spremembi načel in načina življenja prav dobro ustrezati« (dürfte nach geänderten Grundsätzen und Lebensweise sehr gut entsprechen).

Dr. Rosina je bil »pri občinstvu malo znan; se v ničemer ne odlikuje«, — dr. Toman končno je odnesel to-le pripombo: »Četudi sedaj poravnano, vendar je v njegovo veliko škodo ostala afera iz l. 1841.² pri javnosti v živem spominu.«

Dasi je to pot ljubljanski sodni gremij predlagal Prešerna primo loco za izpraznjeno odvetniško mesto, je vendar obveljal nasprotni predlog predsednika dež. sodišča, ki se je opiral na izjave policije: advokatski dekret je prejel dr. Pfefferer.

Sodni predsednik Petteneegg je v svojem motivacijskem poročilu namignil, da bi mogel Prešerna predlagati prihodnjič, če se bo popolnoma poboljšal. Predlog za imenovanje na njegovo ponovno prošnjo z dne 27. aprila 1846 pa je izšel še preden je ljubljanska policija poročala, da je Prešernovo življenje popolnoma urejeno. Zdi se, da sta sedaj padla na tehtnico predvsem ozir, da je bil Prešeren po letih najstarejši, in pa dejstvo, da se je za odvetniško mesto najdalje in najvztrajneje potegoval; k uspehu je pripomogel morda tudi kak Prešernov zagovornik in prijatelj.

Iz prezidialnega opravilnega protokola je razvidno le toliko, da je predsedstvo celovškega apelacijskega sodišča zahtevalo poročila o dr. J. Tomanu, dr. Prešernu in dr. Zupančiču. Pri guberniju so še istega dne (5. avg. 1846) o tem zaslišali ljubljansko policijsko ravnateljstvo. To je poslalo zahtevana pojasnila 16. avgusta, nakar so poslali odgovor apelacijskemu sodišču v Celovec. Morda je romal tja ves akt (prez. št. 995 in 1045), ali pa se je kam (s koncepti vred) založil; danes ga ni v fasciklju, kjer bi moral biti, med akti, ki so jih l. 1860. pri vladi skatirali, pa tudi ni naveden.

To izgubo nam deloma nadomestijo ohranjeni spisi ljubljanske policijske direkcije. Tu je namreč ohranjen dopis guvernerja Weingartna z dne 5. avgusta 1846 (pr. št. 995), s katerim obvešča policijo, da je po sporočilu notranjeavstrijskega apelacijskega sodišča v Celovcu imenovalo najvišje sodišče za dvornim dekretom od dne 22. julija 1846, št. 5051 in 5069, doktorje Jan. Tomana, Fr. Prešerna in Fr. Zupančiča za advokate na Kranjskem, in sicer prvega s sedežem v Postojni, drugega v Kranju in tretjega v Novem mestu. Guverner naroča potem, naj policijsko ravnateljstvo poda o teh treh odvetnikih običajna poročila glede njihovega nramnega in državljanskega obnašanja.

Policijski nadkomisar Suchanek je 15. avgusta 1846 predložil dež. predsedstvu zahtevano poročilo (ki ga je mundiral 15. avg. konceptni praktikant Gorjup). Suchanek, ki je od kresa dalje nadomeščal domov na Tirolsko na dvomesečni dopust odišlega ravnatelja Uhrerja, pravi o dr. Tomanu, da v političnem oziru ni o njem nič neugodnega čuti, v državljanskem oziru pa pripominja, da se je v prejšnjih letih zadolžil iz strasti do igre in uživanja. Pravi, da je potem

² Gl. o tej aferi: Kidrič, o. c., str. 85. Tomanu so očitali tudi, da je l. 1836. kot pooblaščenec Matevža Grašiča izgubil neke dokumente. — O prednjem prim.: arhiv pri Nar. muzeju, policijski spisi, ne 331 de a. 1843.

nekako pred šestimi leti nenadoma izginil iz Ljubljane. Ko se je njegov svak, apelacijski svetnik Čop sporazumel z upniki, se je vrnil, vse poplačal in živi odslej umerjeno in se ne govori o njem nič neugodnega. O Zupančiču beremo, da ni čuti o njem niti v moralnem niti v državljskem oziru nič; je v vsakem oziru hvalevrednega vedenja in je med ljudstvom na zelo dobrem glasu.

O Prešernu piše Suchanek, da je »v splošnem znan kot spreten in pošten mož (redlicher Mann), le z ozirom na njegovo poprejšnje nagnjenje k pitju in poltenosti mu javno mnenje ni bilo popolnoma naklonjeno, v katerem pogledu pa se je Prešeren pozneje poboljšal, tako da njegovo sedanje obnašanje ne daje povoda za nobeno neugodno pripombo. Glede njegovega političnega mišljenja ni tukaj nič neugodnega znano.«

Ravno dve leti pred končno odločitvijo o usodi Prešernovega odvetništva se pesnikovo ime navaja v neki drugi zvezi. Dogodek sicer ne posega globlje v njegovo življenje, ker pa osvetljuje nekoliko podrobneje takratne ljubljanske družabne razmere, naj ob tej priložnosti tudi o tem spregovorim.

V začetku poletja 1844 se je namreč več gostov Perlesove pivovarne »pri divji kozi« (Zur Gemse) v Slonovi (sedaj Prešernovi) ulici dogovorilo, da bodo ob določenih večerih prirejali tam glasbene zabave. Pri teh zabavah je nekaj časa tudi ostalo. Ker so prireditve močno ugajale in je bilo gostov vedno več, so sklenili, da osnujejo pravcato društvo, si izvolijo predsednika in določijo pravila. Ko so se z gostilničarjem »pri divji kozi« nekaj spričkali, je družba zapustila njegove lokale in se preselila v prostore na Liningerjevem vrtu v Šiški. Da bi bile te zabave čimbolj zanimive, so dalje sklenili, da bodo glasbenim izvajanjem pridružili tudi humoristična predavanja.

Vse to je pa je prišlo na ušesa policiji. Dne 29. julija 1844 je imel višji policijski komisar Suchanek v rokah že cel članski seznam s poslovníkom vred. Njegovo poročilo je odšlo na gubernij in odtam je o tem ljubljanskem muzikalno-humorističnem društvu zvedel tudi Sedlnitzky. Ta je hitro (5. avg. 1844) naročil policijskemu direktorju, da mu sporočijo, kaj so ukrenili radi tega »na nezakonit način nastalega društva za družabne večerne zabave«.

Predsednik odn. protektor tega muzikalno-humorističnega društva je bil dež. živinozdravnik dr. Struppi, odbornika pa deželno-sodni registrant Schreiber in sodnijski kandidat Potrato, glasbeni ravnatelj je bil klavirski učitelj Hilscher, blagajnik pa trgovec Schäber. Člani so bili: hišni posestnik in usnarja Bals, hišni posestnik Dolničar, zasebni učitelj Fleischmann, trgovec in hišni posestnik Fröhlich, sprevodnik Haring, poštni uradnik Heinzl, sodnijski kandidat Hoffmann, konceptna praktikanta pri okrajnem komisariatu za ljubljansko okolico Kersnik in Košir, akademični slikar Kurz pl. Goldenstein, trije bratje trgovci Lininger, sodnijski kandidati Logar, Podboj in Strangfeld, violinski učitelj Märkl, jurist Raab, stavbnik Raimund, absol. jurist Rechfeld, čevljar Fr. Sark, tiskarnar Sassenberg, knjigovod-

stveni ingrosist Schröpök, knjigovodstveni oficial Schrei pl. Redlwerth, trgovec Zupančič in oskrbovalni asistent Zotter.

Člana sta bila tudi še glasbeni učitelj Reichmann in trgovski spediter Tribuzzi, ki sta pa izstopila iz društva, ker se nista strinjala s preselelitvijo od »divje koze« k Liningerju v Šiško. Kot gostje pa so bili pri produkcijah navzočni tudi nečlani. Tako so n. pr. prisostvovali izvajanjem v ponedeljek 22. julija stolni regens chori Rihar ter žena usnarja Balsa s svojo sestro. Prihodnja produkcija se je vršila naslednji ponedeljek (29. julija); v soboto poprej (27. julija) so imeli zanjo skušnjo. Ob tej priliki sta se kot nova člana vpisala dr. prava Prešeren ter hišni posestnik in trgovec Debevec.

Sodnijski kandidat Hoffmann je na teh sestankih imel šaljiva in satirična predavanja, stavbnik Raimund, ki je rad koga s kako lažnivo — potegnil, pa naj bi pripovedoval same neresničnosti in izmišljotine. Hoffmann na primer je 22. julija, ko so se prvič zbrali v novih prostorih pri Liningerju, imel tako humoristično predavanje, ki je zelo mnogo odobravanja. Pripovedoval je o razliki med navadnim vojakom in častnikom, privoščil si je akcijsko družbo, ki je hotela pod Rožnikom kopati živo srebro, ter ošinil razne posli-mladostnike, češ: Bog je ustvaril človeka iz zemlje, pa bi bilo boljše, da bi ga naredil iz morske pene, ker bi se na starost mogel vsakdo poljubno osnažiti in ostrugati. Na lahkoživece leti strelica, da je vrag vendarle dober dečko. Na vsak način boljši kot ljubljanski mladi gospodje. Kajti če je vrag koga zapeljal, ga tudi vzame, dočim »naši mladi gospodje« deklie, ki so jih zapeljali, ne vzamejo, marveč jih pustijo obsedeti.

Društveni lažnivi kljukec Raimund, ki so mu nadedli ime »Lugenschippel«, pa ni tako dobro opravil svoje naloge. V svojem predavanju je nagromadil toliko nezmiselnosti, da so ga morali celo pograjati, češ, naj prihodnjic poda kaj boljšega. Na sporedu so bile seveda tudi pevske in glasbene točke. — Tiskarnar Sassenberg je za to prireditev prispeval transparent z (nemško) devizo: »Ljubezen, prijateljstvo in sloga naj poživlja naše društvo.«

Vsak društvenik je plačal mesečno članarino 10 krajcarjev. Kdor ni prišel na običajne prireditve ob ponedeljkih, je moral plačati 5 krajcarjev kazni. Vse spore med društveniki je moral poravnati odbor; kdor bi si iskal zadoščenja sam, tega bi iz društva izključili. Vsi odborovi sklepi so le ustni, nič ni pismenega razen seznama članov, ki ga mora imeti blagajnik zaradi potrebne kontrole o plačani članarini.

Z vsoto zadevo bi se po preselelitvi v Šiško (izven pomerija) moral prav za prav baviti kresijski glavar: Ker pa je bil Mac-Neven znan kot neekspe-ditiven uradnik, je vzela stvar v roke ljubljanska policija. Policijski ravnatelj se je mogel opravičevati tudi s tem, da so člani večinoma ljubljanci in med njimi mnogo uradnikov. Poklical je k sebi predsednika Struppija. Opozoril ga je na to, da humoristična izvajanja in namigavanja prav lahko povzročijo razne pritožbe, prepire in